

VEREENIGING TOT BEOEFENING VAN
OVERIJSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS

VERSLAGEN EN
MEDEDEELINGEN

VIJF EN VIJFTIGSTE STUK
TWEEDE REEKS - EEN EN DERTIGSTE STUK

N.V. DEVENTER BOEK- EN STEENDRUKKERIJ
VROEGER FIRMA J. DE LANGE — 1939

BIJDRAGEN TOT EEN OORKONDENBOEK
VAN OVERIJSEL.

III REGESTEN 751—1200
B. 944—1020. ¹⁾

DOOR

Mr. G. J. TER KUILE Jr.

14. (R). 944 November 26. *Data VI. Kal. Decembris, anno Domini DCCCCXLIII, indictione I, anno domni Ottonis invictissimi regis VIII.*

Koning Otto I verbiedt, in den „pagus forestensis”, in het graafschap van Everhard, te jagen zonder toestemming van den bisschop van Utrecht, en beveelt den wilddan aldaar te handhaven.

Hs.: Afschrift in het Eerste cartularium van het Liber donationum van den Dom. fol. 20, in het R. A. te Utrecht (Bissch. arch. no. 43) (B).

Druk: Heda-Buchelius (1643), p. 83 = Schotanus, *Gesch. van Friesl.* (A'dam 1660), p. 71 Tabl. 5 = van Loon, *Aloude Holl. Hist.*, II ('s-Grav. 1734) p. 182 noot 2 = van Mieris, *Chb.*, (1756) I, p. 41 = Schwartzenberg, *Chb.*, (1786), I p. 58 — Sloet, *Ob.* (1872-'76) I no. 87. — *Mon. Germ., Dipl. regum*, I (Hann. 1884) p. 143 no. 62 = Loersch-Schröder-Perels, *Urkk. zur Gesch. des D. Privatrechtes* (Bonn 1912), p. 55 no. 70 (75). — Muller, *Oudste cartularium* (1892), p. 61. — *Ob. Sticht*, I (1920) no. 107b. Vgl. ook de Wal,

¹⁾ Ten onrechte heb ik in de inleiding tot dit oorkondenboek (O. R. en G., LV (1938) p. 68) vermeld, dat met „Nijenstede” volgens Haga Gramsbergen zou zijn bedoeld.

Bijdr. tot de gesch. en oudheden van Drenthe (Gron. 1842), p. 31 (fragment) en Stumpf, Reichskanzler, II no. 111.

— Voor no. 14 en 15 verwijs ik naar G. J. ter Kuile Jr., Vollenhove en Drente, in O. R. en G., XLIX (1932) p. 1 vlg. Ik heb mij daarin aangesloten bij de oude leer van Sickel, dat de oorspronkelijke redactie van no. 14 later is gewijzigd in die van no. 15. De oorkonde is, in de bewoordingen van no. 15, bekrachtigd bij diplomata van 1006 1025 en 1057 ¹⁾. Daarnaast staan de diplomata van schenking van het graafschap Drente door den keizer aan den bisschop van Utrecht van de jaren 1024, 1025, 1046 en 1057 ²⁾. Zij zullen in dit oorkondenboek niet worden afgedrukt.

15. (R). 944 November 26. *Data VI Kal. Decembris, anno Domini DCCCCXLIII, indictione I, anno domni Ottonis serenissimi regis VIII.*

Koning Otto I verbiedt, in de gouw Drente, in het graafschap van Everhard, te jagen zonder toestemming van den bisschop van Utrecht, en beveelt den wildban der Utrechtsche kerk aldaar te handhaven.

Hs.: Afschrift in het Eerste cartularium van het Liber donationum van den Dom, fol. 21 vs., in het R.A. te Utrecht (Bissch. arch. no. 43) (B).

Druk: Heda-Buchelius (1643), p. 84 naar B (fragment). — Stumpf, Die Reichskanzler (Innsbruck 1865-'81) III no. 208 naar een afschrift door P. J. Vermeulen. — Mon. Germ., Dipl. regum I (1884) p. 143 no. 62 (in de letternooten). — Muller, Oudste cartul. (1892), p. 65 = Ob. Gron. en Drente, I (1906) no. 6 = de Blécourt, Bewijsstukken, I (1e dr. 1924) p. 253 = de Blécourt, Bewijsstukken (2e dr. 1937), p. 161. — Ob. Sticht, I (1920) no. 107a. — Fragment bij de Wal (1842),

¹⁾ Ob. Sticht, I no. 161, 180, 216.

²⁾ Ibidem, no. 179, 181, 201, 215.

p. 29 en vertaling in Hist. Gen., Cod. dipl., 2e S. dl. V (Te Boecop, Kroniek ; Utrecht 1860) p. 52.

16. 947 Januari 15. Koning Otto I verklaart het klooster Essen te hebben bevestigd in zijn bezittingen, waaronder de hoven Olst, Archem en Ierte, en in het recht van immuniteit.

Hs : Oorspr. in het Staatsarchiv te Düsseldorf (A).

Druk : Lünig, Reichsarchiv (Leipzig 1713-1722), XVIII p. 326 no. 3 naar een afschrift van A (zonder getuigenlijst). — Scheidt, Orig. guelficae (Hann. 1750-1780), IV p. 389 (fragment). — Lacomblet, Ub., I (1840) no. 97 naar A = Funcke, Gesch. von Essen, p. 247 no. 2. — Mon. Germ., Dipl. regum, I (1884) p. 166 no. 85 naar A = Ob. Sticht, I (1920), no. 109 (fragment).

Facsimilé ¹⁾ in Kaiserurkk. in Abbildungen, III Tafel 17. Vgl. ook Stumpf, Reichskanzler, II no. 141 en Böhmer-von Ottenthal, Regesta imperii, II (1893) no. 145.

Afgedrukt naar : Kaiserurkk. in Abbildungen, III Tafel 17.

— Sickel ²⁾, die eerst de onechtheid van no. 16 aannam, heeft na het terugvinden van no. 23, de bevestiging van het jaar 973, de echtheid erkend. Slechts de eerste twee regels (tot *adiit*) zijn in de kanselarij geschreven ; de rest is van een onbekende hand en zeer waarschijnlijk in het klooster opgesteld. Zie ook : Kaiserurkk. in Abbildungen, Text (1880-1891), p. 53 ; Bresslau, Urkundenlehre, II p. 203 noot en p. 353 noot 3 ; Oppermann, Rhein. Urkundenstudiën, I p. 63 vlg.

Het zegel is later opgedrukt, daar het randschrift luidt : „Otto imp. aug.“, en Otto I pas in 962 keizer is geworden. ³⁾

Over het Essensche grondbezit in Salland zie men : Gersz,

¹⁾ Een fotografische afbeelding bevindt zich in het R.A. te Zwolle.

²⁾ Mon. Germ., Dipl. regum, I p. 166 no. 85 ; II p. 58 no. 49.

³⁾ Vgl. Foltz in Neues Archiv, III p. 21 : „Gewiss ist nachträgliche Besiegelung bei Urkunden aus der Königszeit m.t dem Kaisersiegel“

Höfe und Höfesrechte des ehem. Stifts Essen, in Zschr. Berg. Geschichtsvereins, XI (1876) p. 174 vlg.; de Geer, Hofrechten der Essensche goederen in Salland, in O.V.R., I (1880) p. 18; Nom. Geogr. Neerl. I p. 105; O. R. en G. Handelingen 66e verg., p. 15; Hogeman, Is de hof te Irthe Eerde bij Ommen of het erf Irthe onder Lenthe, in O. R. en G., XIV (1885) p. 14; Arens, Das Heberegister des Stiftes Essen von seinen drei Oberhofen Olst, Archem und Yrthe in Salland, in O. V. R., III (1898) p. 612; Haga, Het archief van den ambtman van het stift Essen, in Versl. Rijks oude arch. 1926 dl. 2 p. 487 vlg.; Haga, Appel van sententies, gewezen door den ambtman van het stift Essen, in O. R. en G., XLIV (1927) p. 99 en LIII (1937) p. 138.

De schenking der Sallandsche hoven is geschied door Lodewijk den Duitscher (833-876) of Lodewijk III (876-882)¹⁾.

(C.) $\frac{x}{x}$ In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Otto divina auxiliante clementia rex.

Noverit omnium fidelium nostrorum industria, quod venerabilis abbatissa Hadeuuig $\frac{x}{x}$ Asnidensis monasterii a bone memorie Altfrido presule in honore sancti Salvatoris sanctaeque Dei genitricis et venerandorum Cosmae et Damiani martyrum necnon et omnium sanctorum constructi, nos adiit, postulans ut inmunitate regia idem coenobium, uti a predecessoribus nostris fuerat donatum, et nos presentarie muniremus.

Cuius voto a) consilio religiosorum archiepiscopum Frithurici atque Vuicfridi obtemperantes ceterorumque episcoporum ac comitum electionis arbitrium, dum hoc necessitas exegerit, primo concedimus.

Insuper et regum aliorumque fidelium b) traditiones illuc collatas, quarum auctoritatis scripta deflagrato prefato monasterio ignis exeserat, perpetua firmitate roboramus, videlicet . . .

a) Verbeterd uit *voti*.

b) Hs. : *fidilium*.

¹⁾ Oppermann, Rhein. Urkundenstudiën, I p. 71.

duas etiam villas Hohemberg ¹⁾, Cassella ²⁾ a Lothario ³⁾ rege et a Ludouuico ⁴⁾ curtem I Hucrithi ⁵⁾ nuncupatam et quicquid habuit in comitatu Ecberti et Cobbonis, tres insuper alias curtes Holsto ⁶⁾, Arachem ⁷⁾, Herte ⁸⁾ victui sanctimonialium, et a Karolo ⁹⁾ curtem Vuodenesberg ¹⁰⁾ nominatam, regibus datas et curtem ab avo nostro Ottone ¹¹⁾ duce, Beki ¹²⁾ dictam, illo traditam et a domno genitore nostro Heinrico rege firmitudinis causa eandem iterato tributam.

Precipimus quoque, ut nullus iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate in loca a) predicti monasterii, quae vel nunc possidet vel deinceps, que in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas vel freda aut tributa aut coniectos aliquos exigendos aut mansiones vel paratas fatiendas aut fideiussores tollendos aut homines istius ecclesie restringendos nec ullas illicitas occasiones requirendas nostris et futuris temporibus ingredi audeat neque teloneum neque parafredos vel ea, que supra memorata sunt, penitus exigere presumat nemoque ad mallum convocandi b) homines eiusdem ecclesie, servos, litos vel liberos habeat potestatem nisi advocatus, quem abbatissa eiusdem loci ad hoc opus

a) Verbeterd uit loci.

b) con staat boven den regel.

¹⁾ Homberg, later evenals Cassel een hof van de abdij Werden (Köttschke, Rhein, Urbare, III p. 136, 379; Oppermann, I p. 71).

²⁾ Zie noot 1.

³⁾ Lotharius II (855—869).

⁴⁾ Lodewijk de Duitscher of Lodewijk III (Oppermann, I p. 71).

⁵⁾ De hof Hucharde, Kr. Dortmund (Oppermann, I p. 71)

⁶⁾ Wellicht het erf de Holst onder Olst (Nom Geogr. Neerl., I p. 103).

⁷⁾ De hof te Archum (vgl. O. R. en G., XLIV p. 99).

⁸⁾ Het erf Groot-Ierthe in de mark Lenthe onder Dalfsen.

⁹⁾ Karel de Eenvoudige (911—923).

¹⁰⁾ Godesberg bij Bonn.

¹¹⁾ Hertog Otto (880—912), grootvader van koning Otto I.

¹²⁾ De hof Beek.

delegerit; hoc regalitatis nostre precepto manu firmato et anuli nostri inpressione a) insignito.

$\frac{x}{x}$ Signum domni Ottonis (M) invictissimi regis $\frac{x}{x}$.

$\frac{x}{x}$ Brun cancellarius ad vicem Frithurici archicancellarii recognovit $\frac{x}{x}$ (S. R. 6).

Signum Fridurici ¹⁾ archiepiscopi. Signum Ruodberti ²⁾ archiepiscopi b) Signum Richgouuonis ³⁾ episcopi. Signum Conradi episcopi. Signum Odalrici ⁴⁾ episcopi. Signum Reginbaldi ⁵⁾ episcopi. Signum Popponis ⁶⁾ episcopi. Signum Hadomari ⁷⁾ abbatis. Signum Haganonis abbatis. Signum Alauwici abbatis. Signum Hartberti abbatis. Signum Fastolfi abbatis. Signum Heinrici fratris regis. Signum Herimanni ducis. Signum Cuonradi comitis. Signum Erenfridi comitis. Signum Gebehardi comitis. Signum Ekkihardi comitis. Signum Hugonis comitis.

Data XVIII KAL. FEB. anno dominice incarnationis DCCCCXLVII, indictione V, regnante pio rege Ottone XI. Actum Franconefurt ⁸⁾, in Domino feliciter amen.

17. (R). 952 December 30. *Data III Kal. Ian., feria V, anno dominicæ incarnationis DCCCCLIII, indictione V. Actum Franconofurt palatio, regnante pio rege Ottone anno XVII.*

Koning Otto I verklaart aan het St. Mauritiusklooster te Maagdenburg te hebben geschonken het praedium, dat heeft

a) Verbeterd uit *inpressum*.

b) Hs. : *arcbiepiscopi*.

¹⁾ Aartsbisschop van Mainz.

²⁾ Aartsbisschop van Trier.

³⁾ Bisschop van Worms.

⁴⁾ Bisschop van Augsburg.

⁵⁾ Bisschop van Spiers.

⁶⁾ Bisschop van Würzburg.

⁷⁾ Abt van Fulda.

⁸⁾ Frankfurt a/d Main.

Reposit: Georgisch, I
 (1740) f. 227
 hot.
 (1954)

toebehoord aan zijn tante Uota, in en om Deventer („in loco Dauindre, et infra urbem et extra”), in de gouw Hamaland, in het graafschap van Wichman.

Hs: Oorspr. in het Staatsarchiv te Maagdenburg (A).

Druk: Lünig, Reichsarchiv (1713—'22), XI p. 342 no. 9 = Bondam, Chb., I (1783) no. 51. — Scheidt, Orig. guelficae (1750—'80), IV p. 395 no. 1 naar A. — Sloet, Ob. (1872—'76), I no. 94 naar A. — Mon. Germ., Dipl. regum, I (1884) p. 240 no. 159 naar A = Ob. Sticht, I (1920) no. 119. Vgl. ook Brom, Reg., I no. 113.

— Dateering: zie Sickel in Beitr. zur Dipl., VI p. 439 en M. I. O. G., II p. 275.

De schenking van no. 17 is tevens de kern der schenkingen, vervat in de no's 18 en 19. Immers, het „praedium” in en om Deventer is wel niets anders dan de 41 hoeven aldaar, die de koning in de beide andere oorkonden aan het klooster te Maagdenburg schenkt, een opvatting, welke wordt gesteund door de vermelding, ook in no. 19, dat deze goederen (in Hamaland) afkomstig zijn van 'skonings tante Uda, weduwe van koning Zwentibold ¹⁾. Ik deel dus niet de meening van Ver Loren en Gosses ²⁾, dat na de schenking van het „praedium” in 952, in 956 en 960 nog andere goederen aan het klooster zouden zijn geschonken. Het lijkt mij waarschijnlijker, dat de inhoud van no. 17 in 956 en 960 is herhaald en uitgebreid. Formeel is no. 17 echter niet te beschouwen als „Vorurkunde” van no. 18 en 19; de beide laatstgenoemde gaan volgens Sickel ³⁾ terug op een Maagdenburger dictaat (waarschijnlijk DO. I no. 14), met een goederenlijst voor Deventer.

Voor de zegelbeschrijving verwijs ik naar Foltz in Neues Archiv, III p. 29, 30.

¹⁾ Mon. Germ., Dipl., I no. 216 kopnoot.

²⁾ Ver Loren, Lebuinus en zijn stichting (1885), p. 278; Gosses, Stadsbezit in grond en water (Leiden 1903), p. 20.

³⁾ Mon. Germ., Dipl., I no. 181 kopnoot.

18. (R). 956 Juli 1. *Data VII Non. Iul., anno incarnationis Domini DCCCCLVI. indictione XIII, regnante pio rege Ottone anno XXI. Actum in Dauentria feliciter.*

Koning Otto I verklaart aan het St. Mauritiusklooster te Maagdenburg te hebben geschonken 30 „casa” in en 11 „mansi” om Deventer, in het graafschap van Wichman, en 8 „mansi” in de „villa” Tongeren, in het graafschap van Everard.

Hs.: Oorspr. in het Staatsarchiv te Maagdenburg (A).

Druk: Leuber, *Disquis. stapulae Saxon.*, p. 1596 naar A = Lünig, *Reichsarchiv (1713—'22)*, XVI p. 64 = van Mieris, *Chb. (1756)*, I p. 45 = Bondam, *Chb.*, I (1783) no. 52 — Sloet, *Ob. (1872—'76)*, I no. 95 naar A. — *Mon. Germ., Dipl. regum*, I (1884) p. 264 no. 181 = *Ob. Sticht*, I no. 121 = de Blécourt, *Bewijsstukken*, II (1926) p. 3 (fragment).

Vgl. ook Köpke-Dümmler, p. 581 en Oppermann, *Stadt und Stift Utrecht*, in *Westd. Zschr.*, XXVII p. 194.

— Dateering: Sickel ¹⁾ dateert deze oorkonde op 2 Juli: „Da dem Schreiber die Benennung der ersten Tage der Monate doch wohl geläufig gewesen sein muss, kann er hier nicht den 1 Juli gemeint, sondern wird in Folge eines Rechenfehlers den nächstfolgenden Tag unrichtig bezeichnet haben”. Dit is zeer wel mogelijk, maar evengoed is het denkbaar, dat een onnadenkendheid van den ingrossist deze ongewone benaming van den eersten dag der maand deed ontstaan. Ik acht het daarom veiliger mij met Brom, *Reg.*, I no. 115 aan den datum te houden, dien de tekst zelf aangeeft.

Voor het verband met no. 17 en 19 verwijs ik naar no. 17, en voor de zegelbeschrijving naar Foltz in *Neues Archiv.*, III p. 29, 30.

¹⁾ *Mon. Germ., Dipl.*, I p. 264. Evenzoo Stumpf, *Reichskanzler*, II no. 244 en Köpke-Dümmler, p. 283.

Brom
I. Hb. hof. 229

19. (R), 960 Augustus 28. *Data V Kal. Septembris anno incarnationis Domini DCCCCLVIII, indictione III, precipiente Ottone piissimo rege [anno] XXV. Actum Magdeburgh, faeliciter amen.*

Koning Otto I verklaart aan het St. Mauritiusklooster te Maagdenburg te hebben geschonken een hof met 32 hoeven in de „civitas” Deventer, 8 „mansae” buiten Deventer in de gouw Hamaland ¹⁾. 10 hoeven in Tongeren, Wijhe en Twello in de gouw Salland, en 1 hoeve in Ermelo in de gouw Veluwe, welke goederen afkomstig zijn van 's konings tante Uda.

Hss: Afschrift in het Privilegeboek van het klooster Berg uit het einde der 16e eeuw, in het bezit der „Kloster-Bergische Stiftung” te Maagdenburg, fol^o 121 (B). — Afschrift in het Witte Boek van het klooster Berg uit het einde van de 17e eeuw, in het bezit der „Kloster-Bergische Stiftung” te Maagdenburg, fol^o 19 (C). — Afschrift van C uit de 18e eeuw in Ms. Kinderlings Band 49 p. 29, in de Bibliotheek te Berlijn (D).

Druk: Lünig, Reichsarchiv, X p. 342 naar D — Forschungen zur D. Gesch. XIII (1874) p. 622 no. 1 naar D = Sloet, Ob. no. 95 bis. — Stumpf, Reichskanzler, III (1881) p. 605 no. 431 naar D. — Mon. Germ., Dipl., I (1884) p. 299 no. 216 naar B, C en D = Ob. Sticht, I no. 122.

— Dateering: zie Mon. Germ., Dipl. regum, I p. 296. Zie voor het verband met no. 17 en 18: no. 17.

20. 966 (Februari) Keizer Otto I verklaart aan het klooster St. Pantaleon te Keulen te hebben geschonken de helft van het eiland Urk en een gebied aan de overzijde van de rivier de Nagele, in het graafschap van Ekbert, en verleent het bovendien vrijdom van tol in het Rijk.

¹⁾ Op één plaats is het woord „mansa” als vlaktemaat gebruikt.

Hs: Afschrift in den Codex Froumundi, uit het einde van de 10e eeuw, in de Oettingen-Wallerstein. bibliotheek te Maihingen (B).

Druk: Anzeiger für Kunde der teutschen Vorzeit, IV (1836) p. 166 = van den Bergh, Ob., I (1866) no. 39 = Böhmer, Acta imperii selecta, I (Innsbrück 1870) no. 12 = Sloet, Ob., I no. 101 = de Blécourt, Bewijsstukken (1e dr.), II (1926) p. 411 (fragment) = de Blécourt, Bewijsstukken (2e dr. 1937), p. 424 (fragment). — Mon. Germ., Dipl. regum, I (1884) p. 439 no. 324 = van den Bergh-de Fremery-Obreen, Ob., afl. I (1937) p. 17 no. 36.

— Dateering: het koningsjaar geeft als terminus a quo 8 Augustus, het keizersjaar 2 Februari. Het laatste element doet het meest betrouwbaar aan, daar de keizer zich den 24 Januari nog te Maastricht bevond, den 4, 6 en 16 Februari oorkonden te Nijmegen uitvaardigde, en den 1 Maart te Duisburg vertoefde ¹⁾. De onvolledigheid van de dateering gaat zeer waarschijnlijk op het origineel terug en zal te wijten zijn aan de omstandigheid, dat de uitvaardiging enkele jaren op zich liet wachten, hoewel het concept al in Februari 966 was opgesteld. De uitvaardiging had, in eenigszins gewijzigden vorm, vermoedelijk in 968 plaats. Hierop wijst ten eerste de passage „equivocique nostri et coimperatoris augusti”, die Stumpf en Sloet ²⁾ er toe bracht, dit diploma als verdacht te signaleren. De grond daartoe verval, wanneer men aanneemt, dat de uitvaardiging in 968 plaats vond, daar de keizer zijn zoon Otto II, sinds 26 Mei 961 al koning, den 25 December 967 tot medekeizer liet kronen ³⁾. Bovendien is de intitulatuur meer toepasselijk op Otto II dan op Otto I ⁴⁾.

Men zie voorts het necrologium van het klooster St. Pan-

¹⁾ Böhmer, Regesta, II p. 191—193; Köpke-Dümler, p. 404.

²⁾ Stumpf, Reichskanzler, II p. 35 no. 401; Sloet, Ob., I no. 101 noot.

³⁾ Böhmer, Regesta, II p. 192; Uhlirz, Jahrb., p. 4 en 9.

⁴⁾ Mon. Germ., Dipl. regum, I no. 324 kopnoot.

taleon, d.d. 7 Mei : „Otto I imperator, frater domni Brunonis archiepiscopi, qui nobis curtem in Urck pro remedio anime sue contulit" ¹⁾).

De in dit diploma genoemde rivier de „Nakala", Nagel, zal de grensrivier zijn tusschen het friesche land (de gouw Sudergo) en het latere Overijssel, stroomend tusschen Urk en het ten N.O. daarvan gelegen eiland Nagele. Dit eiland moet c.a. 1300 door de zee verzwolgen zijn ²⁾).

In nomine sanctę et individue Trinitatis. Otto divina favente clementia imperator augustus Romanorum et Francorum.

Cum nostre condignum censeatur serenitati honestis quorumcumque benigniter obsequi rogatibus, sed precique ecclesiarum religionibus nostra munificentia roborandis, (quare) patefieri a) decernimus omnium industrie fidelium nostrorum, tam presentium quam et futurorum, quia nos salubri petitione amabilis coniugis nostre Adalheide, equivocique nostri et coimperatoris augusti, reverendi etiam Uvilhelmi, Mogontini archiepiscopi, suppliciter affecti, cuiusdam insule medietatem in Almere ³⁾), que Urch vocatur, et ultra amnem Nakala b), quicquid interiacet usque Vunningam ⁴⁾), quod Gardol-

a) *Hs* : *roborandi patefieri*.

b) Van den Bergh, I no. 101 en Sickel, I no. 324 lezen m. i. ten onrechte *Uahala*.

¹⁾ Kötzsche, Rhein. Urbare, I p. 31.

²⁾ Hogeman, Een Overijsselsch kerkdorp . . . Nagele genoemd, in O. R. en G., XII (1881) p. 1; Buitenrust Hetteema in Handel. O. R. en G. 84e verg. (1899) p. 5; Nom. Geogr. Neerl., IV p. 7, 8; Moerman en Reijers, Schokland, in T. Aardr. Gen., XLII (1925) p. 151 vlg.; Moerman, Uit de gesch. der Zuiderzee, in O. R. en G., XLIV (1927) p. 1.

³⁾ De Zuiderzee.

⁴⁾ Volgens Ramaer (bij Moerman, p. 11): Wijninghen, d. i. Oostergo. M. i. is het waarschijnlijker, dat bedoeld is de nu verdwenen buurschap Veenhuizen ten N.W. van Kuinre, Volgens Jäckel, p. 47 is het Wijns in Tietjerksteradeel.

fus¹⁾ iam quondam comes visus est tenuisse in comitatu Ekberti²⁾ comitis, pro animarum nostrarum remedio et regnorum incolomi statu, ad monasterium sancti Pantaleonis in suburbio Colonie situm, usui fratrum ibidem Deo servientium, nostrae imperiali potentia auctoritatis in proprium ac perpetuum usum concessimus firmiterque donavimus, cum omnibus eiusdem appenditiis, pratis, pascuis, piscationibus, aquis aquarumque decursibus, viis et inviis, exitibus et redditibus, mobilibus et immobilibus, quesitis et inquirendis et cum omnibus iuste legaliterque ad hæc pertinentibus, eo videlicet rationis tenore, ut iamdicti fratres eisdem rebus liberrimo deinceps perfruantur arbitrio aut habere, aut commutare, vel quicquid eis placuerit exinde facere.

Concessimus etiam, quocumque terrarum per nostra regna homines illorum pro necessitate vel utilitate ab eis fuerint transmissi, nusquam theloneo constringantur, nec illud solvere a quoquam cogantur, sed inde liberi vadant nulloque inquietante redeant.

Et ut hæc nostre³⁾ donationis auctoritas firmiter cunctis perpetim credatur, hanc inscriptionem fieri iussimus anuloque nostro signatam manu propria subtus eam firmavimus.

Signum domni Ottonis magni et invictissimi imperatoris augusti.

Livdulfus cancellarius ad vicem Uvillihelmi archicappellani recognovi.

. . . . anno regni domni Ottonis XXXI, imperii autem V.
Actum Nouiomago, in Domino feliciter amen.

21. (R). 968 Juni 29. *Data tercio Kalendas Julii, anno dominice incarnationis nongentesimo sexagesimo octavo, indictione undecima, anno autem regni domni Ottonis tricesimo tercio, imperii vero septimo.*

¹⁾ Volgens Jäkel, p. 47 graaf van Midden-Friesland en opvolger van Alfdag, die nog in 873 regeerde. Zie ook Gosses, Graafschap Holland, p. 5 en Boeles, Friesland tot de 11e eeuw, p. 199, 223.

²⁾ Graaf van Midden-Friesland.

Keizer Otto I verklaart te hebben geschonken aan het klooster Elten, gesticht door graaf Wichman, al wat deze van den keizer in leen heeft gehad in Urk, in de gouw Salland („in territorio Vrck in pago Salo”), en in de graafschappen Naardingerland (Het Gooi) en Hamaland.

Hss.: Afschrift van een notariëel transsumpt van 18 April 1472, in het R. A. te Utrecht (Bissch. arch. no. 76), fol. 1 vs. (B). — Afschrift in processtukken van het klooster Elten van het jaar 1480, in het Staatsarchiv te Düsseldorf, fol. 32 (C). — Transsumpt van den notaris Franz Schuler (eind 17e eeuw), in het Staatsarchiv te Düsseldorf (D).

Druk: Matthaeus, *Foundationes eccl.* (Leiden 1704), p. 321 naar C = Matthaeus, *Analecta* (1e dr.; A'dam 1698—1710), VI p. 45 = (Heussen), *Hist., episcop. Belgii*, I (Leiden 1719) p. 293 = van Loon, *Aloude Holl. Hist.*, II (1734) p. 203 = Matthaeus, *Analecta* (2e dr.; 's-Grav. 1738), III p. 454 = Bondam, *Chb.*, I (1783) p. 62 no. 53 — van Mieris, *Chb.* (1756), I p. 45 naar Matthaeus, *Analecta* (1e dr.), VI p. 45 en afschrift = *Schwartzenberg Chb.*, I (1786) p. 59. — *Lacomblet, Ub.*, I (Düsseldorf 1840) no. 110 naar C = van den Bergh, *Ob.*, I (1867) no. 41 = *Sloet, Ob.* (1872—'76), I no. 106. — *Mon. Germ., Dipl. regum*, I (1884) p. 491 no. 358 naar C en D. — *Ob. Sticht*, I no. 126 naar B, C en D. — van den Bergh-de Fremery-Obreen, *Ob.*, afl. 1 (1937) p. 18 no. 38 naar B, C en D.

Vertalingen bij: (Heussen), *K. Hist. en Outh.* (Leiden 1726), II p. 457; van Loon, II p. 203 en van Mieris, I p. 46. Zie voorts het citaat bij Gelenius, *Vindex libertatis et matyr s. Engelbertus* (Keulen 1633), p. 357.

— Het Eltensche grondbezit op Urk lag waarschijnlijk op de Noordelijke helft van het eiland en kwam later (vòòr 1400) in handen der heeren van Kuinre ¹⁾.

¹⁾ Moerman en Reijers in *T. Aardr. Gen.*, 2e S. dl. XLII p. 154.

22. (R). 970 Augustus 3. *Data tercio Nonas Augusti anno dominice incarnationis noningentesimo septuagesimo, in dictione tertia decima, anno regni serenissimi regis Ottonis tricesimo quinto, imperii vero sui nono.*

Keizer Otto I verklaart de schenkingen te hebben bevestigd, door graaf Wichman aan het klooster Elten gedaan, o.a. te Nagele („Nas. Nacheli“).

Hss.: Afschrift in processtukken van het klooster Elten van het jaar 1480, in het Staatsarchiv te Düsseldorf, fol. 32 vs. (B). — Transsumpt van den notaris Franz Schuler (eind 17e eeuw), aldaar (C). — Transsumpt van den notaris Johann Schetler (begin 17e eeuw), aldaar (D); alle naar het nu verdwenen transsumpt van 22 April 1480.

Druk: Gelenius, *Vindex libertatis* (1633), p. 357, wellicht naar het nu verdwenen transsumpt = Stangefol, *Annales circuli Westphalici* (Keulen 1640—1656), II p. 200 = Lünig, *Reichsarchiv* (1713—1722), XVIII p. 356 no. 2 = Binterim und Mooren, *Erzdiözese Köln* (Mainz 1830), III p. 56 no. 15. — Pontanus, *Hist. Gelrie* (1639) V p. 69 naar D = Matthaeus, *Analecta* (1e dr., 1698—1710), VI p. 43 = (Heussen), *Hist. episcop. Belgii*, I (1719) p. 292 = Teschenmacher, *Ann. Cliviae* (ed. Dithmarus 1721), *Cod. dipl.*, p. 27 no. 34 = van Loon, *Aloude Holl. Hist.*, II (1734) p. 205 noot 1 = Matthaeus, *Analecta* (2e dr., 1738), III p. 453 = van Mieris, *Chb.* (1756), I p. 46 = Bondam, *Chb.*, I (1783) no. 54 = Schwartzberg, *Chb.*, I (1786) p. 60 — Lacomblet, *Ub.*, I (1840) no. 112 naar B = Sloet, *Ob.* (1872—'76), I no. 104. — *Mon. Germ., Dipl. regum*, I (1884) p. 539 no. 397 naar B, C en D = *Ob. Gron. en Drente*, I (1906) no. 8 = *Ob. Sticht*, I (1920) no. 127.

Vertalingen bij (Heussen), *Kerkel. Hist. en Outh.*, II p. 456; van Loon, II p. 205; van Mieris, I p. 47; Schwartzberg, I p. 61. Vgl. voorts Stumpf, *Reichskanzler*, II no. 491 en *Vanderkindere*, II p. 291 noot 6.

— Het is in alle hss. aaneengeschreven „Nasnacheli“

2 h. 1. 257

heb ik gesplitst in „Nas”, dat misschien Ens. het zuidelijk deel van Schokland, is, en in „Nacheli”, dat wel met Nagele geïdentificeerd zal moeten worden ¹⁾.

23. 973 Juli 23. Koning Otto II verklaart het klooster Essen te hebben bevestigd in zijn bezittingen, waaronder de hoven Olst, Archem en Ierte, en in het recht van immuniteit.

Hs : Oorspr. in het Germanisches Museum te Neurenberg (A).

Druk : Lünig, Reichsarchiv (1713—'22), XVIII p. 327 no. 5 naar A. — Falke, Codex trad. Corb. (1752), p. 533 naar A. — Lacomblet, Ub., I (1840) p. 71 no. 117 naar A = Funcke, Gesch. von Essen, p. 251 no. 6. — Mon. Germ., Dipl. regum II (1888) p. 58 no. 49. Regesten bij Stumpf, II no. 597 en Westfäl. Ub., Suppl., p. 80 no. 499.

— Het dictaat van no. 23 is een vrijwel woordelijke navolging van no. 16. Voor de zegelbeschrijving verwijs ik naar Foltz in Neues Archiv, III p. 32, 33, 35; Philippi, Siegel (Seeliger's Urkunden und Siegel), Tafel I no. 9 en von Berchem, Siegel, p. 44.

(C.) $\frac{x}{x}$ In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Otto divina favente clementia imperator augustus.

Noverit omnium fidelium nostrorum industria, quod venerabilis abbatissa Mahthildis $\frac{x}{x}$ Asnidensis monasterii a bonae memoriae Alfrido presule in honore sancti Salvatoris sanctaeque Dei genitricis et venerandorum Cosme et Damiani martirum necnon et omnium sanctorum constructi, nos adiit, postulans ut inmunitate regia idem cenobium uti a predecessore nostris fuerat donatum, et nos presentarie a) muniremus.

Cuius voto b) religiosi archipontificis Geronis et nepotis nostri et aequivoci Ottonis [ob]temperantes ceterorumque

a) A : *presentare*.

b) No. 16 : *Cuius voto consilio*.

¹⁾ Vgl. Nom. Geogr. Neerl., III p. 365; IV p. 7 noot 3; Moerman en Reijers, p. 158.

episcoporum ac comitum electionis arbitrium, dum hoc necessitas exegerit, primo concedimus.

Insuper et regum aliorumque Dei fidelium traditiones illuc collatas, quarum auctoritatis scripta deflagrato prefato monasterio ignis exeserat, perpetua firmitate roboramus, videlicet, duas etiam villas Hohemberg¹⁾, Cassella a Lothario rege et a Ludouuico curtem I Hucrithi nuncupatam et quicquid habuit in comitatu Ecberti et Cobbonis, tres insuper alias curtes Holsto, Arachem, Herte victui sanctimonialium et a Karolo curtem Vuodenesberg nominatam regibus datas et curtem ab avo nostro Ottone duce Beki dictam illo traditam et a domno genitore nostro Heinrico rege firmitudinis causa eandem itero a) tributam.

Precipimus quoque, ut nullus iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate in loca predicti monasterii, quae vel nunc possidet, vel que deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri ad causas audiendas vel freda aut tributa aut coniectos aliquos exigendos, aut mansiones vel paratas fatiendas aut fideiussores tollendos aut homines istius aecclesiae restringendos nec ullas illicitas occasiones requirendas nostris et futuris temporibus ingredi audeat neque teloneum neque parafredos vel ea, quae supra memorata sunt, penitus exigere presumat, nemoque ad mallum convocandi homines eiusdem aecclesiae servos, litos vel liberos habeat potestatem nisi advocatus, quem abbatissa eiusdem loci ad hoc opus delegerit; hoc regalitatis nostrae precepto manu firmato et anuli nostri impressione insignito.

$\frac{x}{x}$ Signum domni Ottonis (M) magni et invictissimi imperatoris augusti $\frac{x}{x}$
 $\frac{x}{x}$ Vuilligisus cancellarius vice Rodberti archicappellani notavi $\frac{x}{x}$ (S. I. 4).

a) Verbeterd uit *iterato*.

¹⁾ Voor de persoons- en plaatsnamen in no. 23 verwijs ik naar no. 16.

Data X Kal. Aug. anno incarnationis dominicae DCCCCLXXXIII, indictione I, onno regni domni Ottonis XIII, imperii VI. Ac[tum] Acquisgrani ¹⁾, in Dei nomine feliciter amen.

24. (R). 973 December 14. *Datum decimonono Kalendas Januarii anno dominice incarnationis noningentesimo septuagesimo tercio, indictione secunda, anno vero regni domini Ottonis tercio decimo, imperii vero duodecimo a).*

Keizer Otto II verklaart op verzoek van graaf Wichman en zijn dochter Lutgarde, abdis te Elten, diens schenkingen aan het klooster Elten te hebben bevestigd, neemt het onder zijn bescherming, verleent het de vrije keuze van abdis en het recht van immuniteit, en schenkt het bovendien de tol van de visscherij op den IJssel in de gouw Salland, de Katentol.

Hss: Afschrift in processtukken van het klooster Elten van het jaar 1480, in het Staatsarchiv te Düsseldorf, fol. 31 (B). — Transsumpt van den notaris Franz Schuler (eind 17e eeuw), in het Staatsarchiv te Düsseldorf (C). — Transsumpt van den notaris Johann Schetler (begin 17e eeuw) in het Staatsarchiv te Düsseldorf (D); alle uit het nu verdwenen transsumpt van 22 April 1480. — Vidimus van den secretaris van Arnhem, R. Sluysken, van het jaar 1617, uit het nu verdwenen Liber canonicorum (E). — Afschrift van een transsumpt van den notaris Henr. Tegginck van 14 April 1473 in het Cartularium van Deventer, fol. 27, in de Universiteitsbibliotheek te Leiden (hs. B. P. L. 72A) (F1).

Druk: Gelenius, Vindex s. Engelbertus (1633), p. 358 (G) = Stangefol, Ann. circuli Westphalici (1640—'56), II p. 201 = Lünig, Reichsarchiv (1713—'22), XVIII p. 356 no. 3 =

a) Lees: *Septimo*.

¹⁾ Aken.

Binterim und Mooren, Erzdiözese Köln (1830), III p. 58 no. 16. — Pontanus, Hist. Gelrie (1639), V p. 69 naar D = (Heussen), Hist. episcop. Belgii, I, (1719) p. 293 = Lünig, Reichsarchiv, XIX p. 1170 no. 1 = Teschenmacher, Ann. Cliviae (ed. Dithmarus 1721), Cod. dipl., p. 28 no. 35. — Dumbar, K. en W. Deventer, I (1752) p. 465 naar het transsumpt van den notaris Teggincq van 14 April 1473 (F2) = Bondam, Chb., I (1783) p. 68 no. 57. — Schwartzenberg, Chb. (1786), I p. 61 en II p. 158 uit Martena, Landboek (1498—1530). — Lacomblet, Ub., I (1840) no. 115 naar B = Sloet, Ob., I no. 106. — Mon. Germ., Dipl. regum, II (1888) no. 67 naar B, C, D, E, F2 en G. — Ob. Sticht, I (1920) no. 129 naar F1. Vertaling bij (Heussen), K. Hist. en Outh., II p. 457. Vgl. voorts Stumpf, II p. 56 no. 615. — Zie voor de Katentol: Ypey en Feith, Oudheden van het Goorregt en Groningen (1836), p. 346; Graswinckel, Katen en het Katerveer, in Gelre, XXXIII (1930) p. 116 vlg; Sneller, Deventer die Stadt der Jahrmärkte, in Pfindstblätter des Hansischen Geschichtsvereins, XXVII (1936) p. 66.

25. (R). 975 (vòòr Mei 26). *In den jair ons Heren negen-hundert vyffende tsoeventich, int XIII jair, dat hij konync van Roemen wass ende int VIII jair, als hij keyser van Roemen wass.*

Keizer Otto II verklaart aan de Utrechtsche kerk te hebben geschonken den bisschopstol te Deventer.

Hs: Aanteekening in een perkamenten ms. uit het begin der 16e eeuw, genaamd „Van onser Stadt tolln”, fol. 1, in het gemeente-archief te Deventer.

Druk: Dumbar, K. en W. Deventer, I (1752) p. 233; II (1788) p. 15 noot b. — Ob. Sticht, I no. 132. Vgl. ook Reg. Ov. Oork. III no. 933.

— Dateering: het 14e koningsjaar van Otto II loopt van 26 Mei 974 tot 26 Mei 975. Het 8e keizersjaar is

hiermede niet in overeenstemming. Of er werkelijk een oorkonde van dezen inhoud heeft bestaan, is onzeker, daar de keizer in 1046 een tol te Deventer aan den bisschop schenkt en deze waarschijnlijk dezelfde is als de in no. 25 genoemde¹⁾. Misschien pleit de omstandigheid, dat de keizer zich den 16 Februari te Nijmegen bevond²⁾, voor het vermoeden, dat dit bericht een excerpt is van een origineel diploma. Dan moet echter in de oorkonde van 1046³⁾ ten aanzien van den tol, al doet de tekst zulks niet vermoeden, een bevestiging van no. 25 worden gezien.

Het hs. heeft op fol. 5 nog een tweede notitie betreffende deze schenking: „Het is oock te weten, dat een keyser van Roemen als een keyser in der stadt Deventer eens een keyserlicken tolle gehad hefft ende denselven gegeven der kercken ende den bisschop van Utrecht”.

26. (R.) 996 December 18. *Data quintodecimo Kal. Januarii, anno dominice incarnationis noningentesimo nonagesimo sexto, indictione decima, anno autem tertii Ottonis regnantis tertio decimo, imperii vero primo.*

Keizer Otto III verklaart, na de geschillen tusschen graaf Balderik en Adela eenerzijds en het klooster Elten anderzijds te hebben bijgelegd, aan het klooster o.m. te hebben toegekend de helft van ter Hunnepe, goederen in Naardingerland (het Gooi) en Urk, en verklaart het klooster te bevestigen in het bezit van den Katentol, en der rechten van immuniteit en vrije keuze van abdis.

Hss: Afschrift in processtukken van het klooster Elten van het jaar 1480, in het Staatsarchiv te Düsseldorf, fol. 33

¹⁾ Vgl. Ver Loren, Lebuïnus en zijn stichting, p. 226 noot 2 en Tenhaeff, Dipl. studiën, p. 208.

²⁾ Uhlirz, Jahrbücher des deutschen Reiches unter Otto II, p. 60.

³⁾ Ob., I no. 202.

vs. (B). — Transsumpt van den notaris Franz Schuler (eind 17e eeuw), in het Staatsarchiv te Düsseldorf (C); beide uit het nu verdwenen transsumpt van 22 April 1480.

L236
top deel van 1997, 299 (1997)
 Druk: Gelenius, *Vindex s. Engelbertus* (1633), p. 360 (D) = Stangefol, *Annales* (1640—'56), II p. 202 = Schaten, *Ann. Paderbornenses* (1693—'98), I p. ~~345~~ = Lünig, *Reichsarchiv*, XVIII p. 357 no. 4 = Harenberg, *Hist. eccl. Gandersheimensis* (Hann. 1734) p. 245 = Binterim und Mooren, *Erzdiözese Köln* (1830), III p. 60 no. 17. — Pontanus, *Hist. Gelrie* (1639), V p. 72 uit een nu verdwenen transsumpt van den notaris Schetler (E) = Lünig, *Reichsarchiv* (1713—'22), XIX p. 1171 no. 2 = Teschenmacher, *Ann. Cliviae* (ed. Dithmarus 1721), *Cod. dipl.*, p. 29 no. 36 = van Loon, *Aloude Holl. Hist.*, II (1734) p. 220 noot 2 = van Mieris, *Chb.* (1756), I p. 51 = Schwartzberg, *Chb.* (1786), I p. 63. — Falke *Codex trad. Corb.* (1752), p. 451 naar een afschrift (F) = Bondam, *Chb.*, I (1783) no. 59¹⁾. — Lacomblet, *Ub.*, I (1840) no. 127 naar B = Sloet, *Ob.* (1872—'76), I no. 116. — van den Bergh, *Ob.*, I (1866) no. 70 naar B en C. — *Mon. Germ.*, *Dipl. regum*, II2 (1893) p. 649 no. 235 = *Ob. Gron. en Drente*, I (1908) no. 9 = *Ob. Sticht*, I (1920) no. 146 = van den Bergh-de Fremery-Obreen, *Ob.*, 1e afl. (1937) no. 64 (fragment).

Vertalingen bij: van Loon, II p. 220; van Mieris, I p. 53; Schwartzberg, I p. 65. Zie voorts: *Nom. Geogr. Neerl.*, IV p. 5; Köpke-Dümmler, p. 581.

27. (R). (ca. 1000—ca. 1100). Goederenlijst van de abdij St. Vaast betreffend Gelderland.

Hs: Oorspr. in *Codex No. 595* in de bibliotheek te Atrecht (A).

¹⁾ Oudere drukken staan vermeld bij Bondam.

Druk: Anzeiger für Kunde der teutschen Vorzeit, IV (1836) p. 395 naar A = Sloet, Ob., I no. 122 = Ob. Sticht, I no. 151 (fragment). — van den Bergh, Gedenkstukken tot opheldering der Nederl. gesch., I (Leiden 1842) p. 1 naar A. — No. 27 is opgenomen wegens de vermelding van Deventer munt. Voor een mogelijk nadere dateering op 1021 vergelijkte men het betoog van Sloet, Ob., I no. 122.

28. (R). 1002 September 3. *Data III Non. Septembris anno dominice incarnationis MII, indictione (I), anno vero domini Heinrici I.*

Koning Hendrik II verklaart aan den bisschop van het Oude Trecht het recht te hebben geschonken, dat de hoorigen en vrijen der St. Maartenskerk voor geen anderen rechter zullen behoeven terecht te staan dan voor den voogd dier kerk; de wastinsigen en de vrijen, die onder bescherming staan van voornoemde kerk, zullen leven onder het recht, dat aan de Keulsche kerk is verleend; de nalatenschap van vreemde priesters verklaart hij aan de kerk te zullen afstaan.

Hss.: Afschrift in het Eerste cartularium van het Liber donationum van den Dom, fol. 23 vs., in het R. A. te Utrecht (Bissch. arch. no. 43) (B). — Afschrift in het Liber catenatus van Oudmunster ¹⁾, fol. 81 vs., in het R. A. te Utrecht (arch. Oudmunster) (C).

Druk: Heda-Buchelius (1643) ²⁾, p. 99 naar C = van Mieris, Chb. (1756), I p. 56. — Mon. Germ., Dipl. regum, III (1900—1903) no. 14 naar B en C. — Muller, Oudste cartularium (1892), p. 70 naar B. — Ob. Sticht, I no. 153 naar B = T. v. Rechtsgesch. XVI (1938) p. 242 (fragment).

¹⁾ Afschrift van B.

²⁾ Heda heeft vermoedelijk een sindsdien verdwenen codex gebruikt, die door Buchelius is gecollationneerd naar het Liber catenatus (Muller, Oudste cartularium, p. LXXVI).

Prof. Ch., I vol 305 (1003)

Vertaling in Hist. Gen., Cod: dipl., 2e S. dl. V (Kroniek Te Boecop; Utrecht 1860), p. 69.

— No. 28 is opgenomen, omdat de competentie der „advocati” der Utrechtsche kerk er uit valt af te leiden, en de graven Goor als zoodanig zijn opgetreden. De oorkonde is bekrachtigd in 1025 en 1046 (no.'s 31 en 38).

No. 28 is volgens Bresslau een bevestiging van een dergelijk, reeds door Otto II of Otto III verleend, privilege.

29. (R). 1015 November 28. Keizer Hendrik II verklaart de kloosters St. Bertin en St. Omer te bevestigen in hun bezittingen in het Duitsche Rijk, o.a. te Deventer en verleent hun mannen in het geheele rijk vrijdom van tol.

Hss.: Afschrift (naar een sindsdien verdwenen afschrift uit de 12 eeuw) in Gesta abb. sancti Bertini (eerste helft 16e eeuw), p. 120, in de bibliotheek te St. Omer (ms. 750) (B) — Afschrift in het chartularium sancti Bertini van het jaar 1671, p. 4, in de Bibl. Nationale te Parijs (Cod. Lat. 5439) (C). — Afschrift in het Grand cartulaire van Dom de Witte (tweede helft 18e eeuw), I p. 87, in de bibliotheek te St. Omer (D). — Afschrift van het jaar 1782 in de Bibl. Nationale te Parijs, coll. Moreau, XIX p. 13 (E).

Druk: Guérard, Cartulaire de l'abbaye de saint Bertin (Cartul. Sithiense). Appendix (Parijs 1840), no. II naar B. — Mon. Germ., Dipl. regum, III (1900—1903) p. 430 no. 339 naar B, C, D en E. Zie voorts Mabillon, Ann. (ed. I), IV p. 227 en Stumpf, II p. 135 no. 1658.

Afgedrukt naar: Mon. Germ., Dipl. regum, III no. 339¹⁾.

(C.) a) In nomine sancte et individu Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum imperator augustus.

a) Ontbreekt in B, C en E.

¹⁾ De varianten van hs. C dank ik aan mr. M. W. Scheltema te 's-Gravenhage.

Si monasteriis sanctorum et necessitatibus servorum Dei aliquo pietatis studio prospicimus a), et nostre prodesse saluti et regni nostri proficere b) credimus stabilitati.

Proinde notum sit omnibus fidelibus nostris c), presentibus scilicet et futuris, qualiter petente Heinfrido d) venerabili abbate, sed interveniente Heriberto Coloniensi archiepiscopo, maximeque pro remedio anime nostre, duobus monasteriis in loco Sithiu e) dicto constructis, quorum unum est canonicorum, alterum vero monachorum f), sub nomine et veneratione sanctorum Christi confessorum Audomari episcopi et sancti Bertini abbatis, confirmamus et corroboramus omne quicquid g) habere videntur infra regni nostri h) metas i) vel quicquid g) possidere rationabiliter videntur j) in certis villarum locis iacentium: in Dauandra ¹⁾ XII k) mansos

Insuper eciam concedimus eisdem fratribus m), ut deinceps libero arbitrio, firma pace et quiete perfruantur, quicquid g) a fidelibus Christi supra nominatis traditum est sanctis, et quocumque terrarum regni nostri homines illorum pro necessitate sua fuerint transmissi n), nusquam theloneo constringantur, nec illud persolvere a quoquam cogantur.

Et ut hec nostre confirmationis sive concessionis auctoritas stabilis et inconvulsa permaneat, hanc nostri precepti paginam

a) C: perspicimus.

b) C: proficere.

c) B: nostrorum.

d) B, D en E: Henfrido; C: Henfrido.

e) D: psidiu; E: psidiu.

f) B: monachorum.

g) B: quitquid.

h) B en D: nostri regni.

i) B: metis.

j) In C ontbreekt *infra* tot *in*.

k) B en C: *duodecim*. B heeft meestal ook de volgende getallen in letters.

m) De bevestiging van 1056 (Ob., I 213) vult hier aan: *utriusque monasterii*

n) B: transmisi.

¹⁾ Deventer.